



**OPPEGÅRD
HISTORIELAG**

Postboks 12, 1411 KOLBOTN

**Miljøverndepartementet
Postboks 8013 Dep.
0030 Oslo**

Kolbotn, 20. juni 2002.

Høringsuttalelse : NOU 2002:1 Fortid former framtid – utfordringer i en ny kulturminnepolitikk

Oppegård Historielag har behandlet utredningen og vil gjerne komme med noen kommentarer.

Utredningens del I gir grunnlag for en diskusjon om verdigrunnlag og hovedlinjer i en ny kulturminnepolitikk, og i kap. 3.3 redegjøres det for visjoner, mål og strategier. Det understrekes at dagens lovgivning ikke fungerer godt nok, og at målet må være å utarbeide en ny lov og styrke denne delen av PBL.

Vår erfaring er at gjeldende lov har mange gode intensjoner og er i seg selv ikke noen hovedårsak til de problemer vi opplever med lokalt kulturvernarbeid.

Vår erfaring med i de siste 15-20 år med lokalt kulturvernarbeid er at det ikke er en klar forståelse for selve begrepet "et kulturminne".

Hva er et kulturminne, og hvem definerer hva som er et kulturminne, og hvem kan hindre et kulturminne i å bli ødelagt?

Dette er etter vår erfaring de sentrale spørsmål. Utredningen og litteratur om temaet peker på at Norge er mangfoldig når vi snakker om kulturminner, med ulike historiske forutsetninger og begrunnelser for vern. Behovet for vern varierer fra sted til sted, og problemet er å fange opp dette behov for variasjon og mangfold når det gjelder lovgivning, organisering og forvaltning.

I dette arbeid har vi som lokalt historielag flere ganger opplevd å ha gjeldene lov med intensjoner trygt på vår side, mot en felles sterk motpart i et organisert interessefellesskap mellom utbygger(e)/kommune og fylkeskommune.

Vi har for øyeblikket en anket sak inne som kan tjene som et eksempel. Oppegård har utarbeidet en plan for vern og forvaltning av kulturminner. Allerede i første konflikt mellom planen og en planlagt golfbane setter kommunestyreflertallet verneplanen til side

med begrunnelsen at verneplanen er vedtatt kun som en såkalt "temaplan" og har derfor ingen virkning. Kulturminnet det her gjelder er også omtalt i den rullerende kommuneplan som et "automatisk fredet kulturminne". Samtidig med vedtaket om golfbanen legger kommunen frem ny revidert kommuneplan hvor tidligere omtale av kulturminne nå er fjernet.

Dette er virkeligheten slik vi opplever at loven i dag forvaltes. Flere avisinnlegg er kommet om saken, men verken kommune, fylket eller lokale politikere vil ta opp "hansken".

Om fylkets kulturminneforvaltning.

Vår erfaring er at det har vokst frem en "ukultur" som er beskrevet på en meget relevant måte av Kåre Willoch i Aftenposten den 21. oktober 2001. Historielaget har på nært hold vært vitne til det han her beskriver som en blanding av unnfallenhet, uvitenhet og forsømmelser. Sentralt i denne "ukulturen" står fylket, som bistår utbyggingsinteresser i kommunen og på grunneiers side. Fylket har tiltatt seg en helt spesiell rolle som "overdommer" i saker som gjelder kulturvern. Dette har de vist tydelig at de har dårlige forutsetninger for. Årsaken til dette missforholdet ligger mye i den måten det arbeides på, med bruk av arkeologer og fagstudenter uten lokale historiekunnskaper. Her har vi vært vitne til en arkeologisk pensumforståelse som har lite med lokalt vernearbeid å gjøre. Hovedfagstudenter uten tilknytning til stedet og fullstendig uten lokale historiekunnskaper konkluderer på bakgrunn av enkle, overfladiske synfaringer i helt sentrale vernespørsmål, med store følger for kulturvernet. Historisk kildemateriale blir avvist som bevismiddel, og det er verken tid eller anledning til å legge frem litteratur, kart eller annet kildemateriale som har vært forsket frem over lang tid. Et par timers "synfaring" av en arkeologistudent kan således besegle kulturminnets skjebne.

Lokalt engasjement neglisjeres.

Både denne utredningen og offentlig politikk på området har fremhevet ønsket om et lokalt engasjement. Vår erfaring er at dette engasjementet møtes med en selvtilfreds forakt for lokale "amatører". Det er således et osean mellom de intensjoner som det legges opp til også i denne utrednings kapittel 4, og den virkelighet som møter folk og foreninger som engasjerer seg i lokalt kulturvern.

Kommunens teknokrater regjerer.

Forståelsen for kulturvern er lite utviklet i kommune-Norge, og flere etater og særlig reguleringssetaten formelig oser av uvilje når de møter motstand og argumenter som taler for kulturvern. Blant saksbehandlere opplever vi en sterk undertone av "kulturforakt" og verneinteressene omtales i en hånlig og nedsettende tone som man ikke kan unngå å legge merke til. Denne forakten slår ut i en saksforberedelse som ofte er fordelaktig for utbyggere. Vi har i flere saker opplevd at helt sentral og relevant informasjon ikke fremlegges i saksdokumentene, og at høringsuttalelser forkortes slik at de ikke gir noen mening. Historielaget har også opplevd direkte forsøk på å sabotere vår rett til å delta som høringsinstans.

Kommunens kulturetat er fullstendig fraværende. De har ikke "pondus" til å gjøre seg gjeldende. De gjør det bra med festivaler og andre publikumsrettede aktiviteter, men kommer til kort når det gjelder å verne vår kulturarv.

Vi må ha en sterk overordnet kulturvernforvaltning.

På området kulturvern finnes det knapt politiserte organisasjoner, slik man har det på området natur- og miljøvern. De landsomfattende frivillige organisasjonene er for svake til å kunne representere noen form for "moteekspertise". Dette gjør at vi står overfor en helt spesiell utfordring når det gjelder organisering av den offentlige kulturminneforvaltningen - omtalt i kapittel 10. Vi har allerede omtalt situasjonen mht. kommune og fylkeskommunen, og erfaringen tilsier ikke at de forslag som utredningen foreslår har en tilstrekkelig virkning og gjennomslagskraft. I oppsummeringen (10.9) fremlegges det fra utvalgets flertall et ønske om å desentralisere og overføre oppgaver til kommunene. Vår erfaring er at man må gå den motsatt vei. Interessene for å verne kulturminner står så svakt i kommunene at dette forslaget vil medføre at arbeidet med kulturvern vil bli ytterligere svekket. Et slikt kommunalt ansvar vil kreve en helt grunnleggende styrking av de sentrale forvaltningsorganer, i første rekke Riksantikvaren, men også andre faglige instanser som på sentralt hold kan overprøve kommuner i spørsmålet om hva som er et kulturminne og behovet for vern.

Selv om Økokrim må fremheves som en etat som har satt seg fore å bekjempe kriminalitet på dette området er situasjonen en helt annen i de lokale politi- og lensmannskontorer. Her finnes det sjelden politifolk som har innsikt og forståelse for å etterforske og håndheve loven, og anmeldelser fører ikke frem. Selv om det i utredningen legges opp til et langsiktig arbeid med å styrke kompetanse, forskning og kunnskapsspredning, så vel som en styrking av juridiske og økonomiske virkemidler er dette utilstrekkelig å satse på som grunnlag for en reform med så store virkninger for det lokale kulturvern.

Forutsetningene må være på plass før en eventuell omorganisering.

Forutsetningen for overføring av ansvar og myndighet må være trygt på plass før man iverksetter en slik reform. Å bygge opp den nødvendige kompetanse og forståelse vil ta tid og kreve ressurser. Likeledes å bygge opp den økonomiske og juridiske "plattformen" som denne kompetansen skal gjøre bruk av. Dette gjør at vi på kort sikt må legge til rette for en politikk som styrker de sentrale forvaltningsenheter som kan støtte opp om arbeidet med det lokale kulturvern. Fylkeskommunen, slik vi har erfart den i Akershus, har i denne sammenheng vist seg å være lite egnet til oppgaven.

Forøvrig vil vi støtte de tiltak som er foreslått for å styrke "kunnskap, forskning og kunnskapsspredning". Likeledes de forslag som er knyttet til "registre og miljøovervåking".

Vennlig hilsen

for styret i Oppegård Historielag


Erik Ballangrud
formann.